

Рис. 2. Модель економічного розвитку курортно-рекреаційної сфери України

Джерела та література

1. Закон України «О курортах» № 2026-Ш от 05 октября 2000 г. // Голос Украины. –14 ноября 2000. – № 209 (2456). – С. 8–9.
2. Концепція розвитку санаторно-курортної галузі // <http://ufoz.ukrmed.info/index.php?go=Pages&in=view&id=59>.
3. Туризм в Україні [Стат.бюлетень]. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 48 с.

Шаповалова І.О

ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЗЕРНОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Вступ. Зернове господарство України є стратегічною і найбільш ефективною галуззю народного господарства. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були ліквідними, оскільки вони становлять основу продовольчої бази і безпеки держави.

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно, в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Основною зоною вирощування зернових культур є Причорноморський регіон України.

Основна частина. Географічний розподіл регіонів характеризується перевагою однотипних спеціалізованих і кооперованих економічних суб'єктів. Їх об'єднує взаємна торгівля, пріоритетна спрямованість інноваційного розвитку, особливості господарських технологій, проблеми ресурсних обмежень, кадрові проблеми.

Утворюючи власну державність Україна має визначити нову, науково-обґрунтовану регіональну і структурну політику. Сьогодні не може не звертати на себе особливу увагу Причорномор'я, як регіон розвитку промисловості, сільського господарства і морегосподарського комплексу. В цьому регіоні з розпадом СРСР виникли гострі і складні політичні, економічні і екологічні проблеми, які і сьогодні є актуальними, вирішення яких вимагає чіткого правового забезпечення.

Н. Барановський, вивчаючи питання класифікації депресивних територій, за оцінками характеру і рівня гостроти депресій класифікує області Причорномор'я наступним чином: Миколаївська і Херсонська області - середньо депресивні, Одеська область і АР Крим – відносно низько депресивні [1]. Нажаль, з нашої точки зору, регіон Причорномор'я складають області недостатньо близькі за показниками репресивності аграрних територій, що спричиняє проблему вирівнювання розвитку територій. Вирішення проблеми вирівнювання вимагає розробки регіональних і загальнодержавних заходів з підйому соціально-економічних показників аграрних сфер Миколаївської і Херсонської областей з метою приведення Причорномор'я до суцільного ареалу відносно низького рівня депресивності. Це дозволить розробляти і здійснювати програми розвитку на основі єдності і однорідності економічного росту території.

Відомо, що регіональна політика залежить від рівня розвитку регіону, його збалансованості. З. Герасимчук досліджуючи окремі аспекти (соціальні, економічні, екологічні) розвитку визначає загальний рівень сталого розвитку регіонів [2]. У Причорномор'ї, за результатами дослідження, входять області з різним рівнем існуючого стану розвитку:

- найвищі темпи зростання має Одеська область;
- середні темпи зростання має Миколаївська область;
- найнижчі темпи росту притаманні АР Крим і Херсонській області.

Таким чином ця оцінка у якійсь мірі підтверджує різноманітність проблем Причорномор'я, що потребують своєрідних підходів до їх розв'язання.

Внутрішня і зовнішня регіональна політика повинна здійснюватися в органічній єдності інтересів економічних суб'єктів. Але кожен економічний і адміністративний район має свою індивідуальну виробничу структуру, якість господарства та ринку і формування високопродуктивної інноваційної моделі повинне враховувати об'єктивні тенденції і можливості розвитку. Виходячи зі складності і ризикованості інноваційного шляху розвитку необхідно розробити заходи послідовного, системного вирівнювання рівнів розвитку територій з урахуванням їх унікальних особливостей.

Роль Причорномор'я визначається тим, що на території цих областей розташований потужний промисловий та агропромисловий потенціал, здобули розвитку майже всі галузі промисловості (машинобудування і металообробка, хімічна і нафтопереробка, деревообробна і целюлозно-паперова, виробництво будівельних матеріалів, легка, харчова та інші галузі) та сільського господарства (м'ясо-молочне скотарство і свинарство, зернове господарство, виробництво соняшнику і цукрових буряків, виноградарство, садівництво, овочівництво). Існує розвинута транспортна інфраструктура.

У АР Крим провідними галузями є машинобудування і металообробка, добувна, хімічна і харчова промисловість, а також морський транспорт, рекреаційне господарство і туризм.

Основними галузями спеціалізації господарство Миколаївської області є машинобудування (особливо суднобудування), промисловість будівельних матеріалів, легка і харчова промисловість, портове господарство, виробництво зерна, соняшнику, овоче-баштанних культур, виноградарство, м'ясо-молочне скотарство.

У Одеській області розвинута промисловість, портово-промислова, агропромислова, курортно-рекреаційна галузі.

Господарство Херсонської області є індустріально-аграрним. Набули розвитку багатогалузеве сільське господарство, харчова промисловість, машинобудування, нафтопереробна і легка промисловість. Слід виділити Херсонську область, яка у процесі структурної перебудови втратила свої виробничі активи у крупніших галузях народного господарства (текстильна промисловість, суднобудування, сільське господарство, харчова промисловість).

За період 1990-2005 рр. змінилася роль Причорномор'я як сільськогосподарського регіону і його структура виробництва. У 1990 р. обсяг валової сільськогосподарської продукції складав 16,1 % до обсягу сільськогосподарського виробництва України, у 2005 – 14,7 %, при загальному зниженні обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на 57,8 % до рівня 1990 р. Інакше кажучи, відсутність чіткої державної системи управління відновленням важливішої галузі економіки країни – сільського господарства, що забезпечує значні надходження до бюджету і є об'єктивно необхідною для забезпечення життєдіяльності населення, і розрахунок на сформований конкурентний ринок, який ніби-то врегульовує позиції галузей і регіонів, призвели до втрати сільським господарством фізичних і моральних виробничих можливостей більше ніж на половину сформованих у 90-х роках ХХ ст. виробничих потужностей.

До 2005 р. кількісний розподіл сільськогосподарського виробництва змінився – найбільший обсяг виробництва сільськогосподарської продукції відзначено у Одеській і Херсонській областях. Відносно загального обсягу виробництва сільськогосподарської продукції на душу населення в Україні на вищому рівні знаходяться Херсонська і Миколаївська області. Виробництво сільгосппродукції на душу населення у АР Крим і Одеській області є нижчим ніж середній показник по країні.

У 2005 р. різниця між найбільшим і найменшим показниками середньодушового виробництва сільськогосподарської продукції досягла у Причорномор'ї 906 грн. , що підтверджує нерівномірність розвитку сільського господарства на рівні регіону. Узагальнена оцінка областей і регіонів за рівнями депресивності і економічного розвитку [1] показала низький рівень економічного розвитку і відносно середню репресивність Херсонської та Миколаївської областей. Аналіз дає підстави стверджувати, що чітка залежність показників виробництва сільськогосподарської продукції і продуктивності праці у сільськогосподарських підприємствах не простежується.

Основними факторами більшої продуктивності сільського господарства в Херсонській та Миколаївській областях Причорномор'я є активний розвиток господарств населення, які займають більшу частку площ сільськогосподарських угідь у володінні і користуванні порівняно із АР Крим і Одеською областю. Питома вага господарств населення у виробництві зернових і зернобобових культур в Херсонській області складає 41,4 % у 2004 р., у Миколаївській – 31,7 %, тобто високий обсяг виробництва на душу населення пояснюється високою зайнятістю населення у сільському господарстві.

У областях Причорномор'я розвинуті практично всі напрямки рослинництва: зернове господарство, кормовиробництво, вирощування технічних культур, картоплі, овочів та баштанних культур, садівництво і виноградарство.

У регіонах Причорномор'я набули розвитку всі основні підгалузі тваринництва – скотарство, свинарство, вівчарство, конярство, птахівництво, рибицтво, звірівництво, бджільництво. Основу тваринництва регіону традиційно складають скотарство, свинарство, вівчарство, рибицтво та птахівництво.

Протягом 1990-2005 рр. значно скоротилося виробництво борошна в Україні - у 2,62 рази. У Причорноморському регіоні зниження виробництва було дещо нижчим - 2,01 рази. Найменше скорочення відбулося у Одеській області – 1,58 разів, найбільше у м. Севастополь – 14,5 разів. У останні роки спостерігається ріст виробництва борошна у АР Крим та Миколаївській областях. У інших області регіону тенденція обсягів виробництва відповідає загальнодержавній.

Виробництво хлібобулочних виробів належить до стратегічно важливих, таких що забезпечує не тільки потреби населення у харчуванні, але й соціальну і політичну стабільність в країні. Втім, за період 1990-2005 рр. відбулося суттєве скорочення виробництва хлібу та хлібобулочних виробів (в основному за рахунок останніх) у 2,96 рази. аналогічна тенденція спостерігається і у Причорномор'ї, де відбулося скорочення виробництва у 2,68 рази. Найбільший спад виробництва відбувся у АР Крим – у 3,1 рази, найменший у м. Севастополь – 1,63 рази. На частку регіону припадає 13,66 % виробництва хлібобулочних виробів в країні і 15,1 % населення країни. Отже, населення регіону забезпечене хлібобулочними виробами менше ніж у середньому по країні.

Слід відзначити, що скорочення виробництва відбувається в основному за рахунок виробів з муки вищих сортів, а виробництво соціально-значимих видів продукції залишається стабільним.

Виробництво цукру у Причорномор'ї є незначним у масштабах країни (5,04 % до загального виробництва в країні), оскільки сьогодні цукрові буряки не є культурою спеціалізації регіону. Хоча у 1990 р. на частку Причорномор'я припадало більше 22 % виробництва цукру. Припинено виробництво цукру у АР Крим, у Одеській області за аналізований період виробництво скоротилося у 4,51 рази.

Підвищення цін на продукти харчування об'єктивно пояснюється тим, що ціноутворення майже повністю формує фінансову систему харчових підприємств. Недостатність сільськогосподарських цін у оцінці з позиції потреб нормального відтворювального процесу гальмує динаміку сільськогосподарського виробництва. Тому підвищення техніко-економічної ефективності сільського господарського виробництва, як необхідна передумова його конкурентоспроможності і конкурентоспроможності харчової промисловості є ключовим рішенням фінансових проблем агропродуктового сектора.

Україна має достатньо розвинуту транспортну систему, що дозволяє протягом однієї-двох діб доставляти продукти з одного кінця країни у інший. Однак відмінності у потенціалі ринку і структурі споживання у домогосподарствах за регіонами є суттєвими. Це є результатом „залишкової” політики щодо соціального розвитку і низькоефективної системи розподілу.

Дані щодо виробництва агропродовольчої продукції на душу населення у регіонах не характеризують фактичне споживання населення. Сьогодні на структуру харчування у більшому ступені впливають такий показник кон'юнктури ринку як ціна продукції, тобто потенціал доходу споживача. Висока якість продукції має слабкий вплив на структуру споживання. Звідси дані щодо споживання продуктів харчування визначили особливість ринку Причорномор'я: найбільшу питому вагу споживання хлібу і хлібопродуктів, картоплі та овочів зберігається у Миколаївській та Херсонській областях, де рівень сукупних (тобто грошових і натуральних) доходів населення нижче ніж у інших областях Причорномор'я. У Одеській області і АР Крим структура споживання харчових продуктів удосконалюється в бік збільшення розмаїття і калорійності споживання.

Дані висновки підтверджують актуальність вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку у внутрішній структурі Причорномор'я для забезпечення сталого якісного підйому регіону на інноваційній основі.

За розглянутий період у Причорномор'ї спостерігалось зниження обсягів валового збору зернових культур на 29,81 % (що більше зниження по Україні – 25,47 %), цукрових буряків на 84,16 % (що більше зниження по Україні – 65,06 %), овочів на 9,45 % (в Україні спостерігається збільшення на 9,44 %), Плодів та ягід на 65,69 % (що більше зниження по Україні – 41,76 %), винограду на 51,07 % (що менше зниження по Україні – 47,04 %). Найбільший спад виробництва прийшовся на 2000-2003 роки в залежності від культури.

У Причорноморському регіоні спостерігалось збільшення виробництва соняшнику (на 81,85 %, по Україні – 83,04 %), картоплі (на 3,79 %, по Україні – 16,32 %).

За розглянутий період спостерігався досить нестабільний обсяг реалізації основних видів рослинницьких культур Причорномор'я – зернових та насіння соняшнику. Втім обсяг реалізації цих культур у 2005 р. майже досягнув рівня 1990 р. Значно знижується реалізація цукрових буряків, однак ця культура не є основою для південних регіонів країни.

Звертає на себе увагу нестабільність цін на всі основні види сільськогосподарських культур і відсутність чіткої тенденції їх зміни. Безсистемність зміни цін на основні види сільськогосподарських культур пояснюється впливом численних факторів від урожайності до кон'юнктури ринку та політичних і економічних цілей держави. Зміна курсу економічного розвитку і зовнішньоекономічної орієнтації суттєво впливає насамперед на ціни зернових культур та насіння соняшнику. Цінова політика щодо картоплі, овочів, плодів та ягід насамперед залежить від врожайності.

За часів незалежності відбулося суттєве зниження рентабельності виробництва основних сільськогосподарських культур. Однак, вирощування зернових культур та насіння соняшнику залишається прибутковим. Виробництво цукрових буряків є прибутковим у Миколаївській та Херсонській областях. Вирощування картоплі та овочів залишається прибутковим лише у Миколаївській області. Вирощування плодів та ягід сьогодні є прибутковим майже в усіх областях Причорномор'я.

Висновок. Регіональний ринок зерна – система економічних відносин з приводу купівлі-продажу зернової продукції в межах певного територіального простору. Регіональні ринки, слугуючи основою ринкової ієрархічної піраміди, складають національні ринки, сукупність яких формує загальний світовий ринок. Ситуація на сучасному світовому ринку складається таким чином, що саме регіони виступають повноправними представниками країн, спеціалізуючись на виробництві і торгівлі характерними для них видами продукції. Одним з найбільш важливих та перспективних в Україні регіональних ринків є Причорноморський зерновий ринок. Будучи основним виробником продовольчого зерна, цей регіон є піонерним в налагодженні експорту продукції. Його досвід особливо цінний для розвитку національного зернового ринку України і окремих регіонів.

Джерела та література

1. Барановский Н. Депрессивные аграрные территории Украины: методические подходы к идентификации, практические результаты // Экономика Украины. – 2006. - №11. – С.70-76.
2. Герасимчук З. Комплексна оцінка рівня сталого розвитку регіонів України // Економіка України. – 2002. - №2. – С.34-42.
3. Коваленко Ю.С., Охріменко І.В., Демченко О.В., Грищенко О.Ю. Факторний аналіз економічної ефективності аграрних підприємств України // Економіка України. – 2007. - №4. – С. 60-67.
4. Статистичний щорічник України за 2005 рік. Державний комітет статистики України / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2006. – 575 с.
5. Онищенко О. Порівняльна оцінка продуктивності господарств населення // Економіка України. – 2002. - №11ю – С. 59-67.
6. Узун В.Я. Реализация экономической реформы в АПК – М.: Знание, 1989. – 64 с. – [Новое в жизни, науке, технике. Серия «Экономика» №6].
7. Статистичний збірник „Регіони України” за ред. Осауленка О.Г. Київ, 2005 ІВЦ Державний комітет статистики України Ч1 – 509 с. Ч2 – 808 с.

Шаповалова І.О.

РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Вступ. На практиці це означає розвиток взаємовідносин між владою і та головними партнерами і зацікавленими особами в напрямку стратегічної орієнтації: напрям на досягнення довготривалої мети; використання спеціально розроблених стратегічних планів; розгляд конкурентного впливу на реалізацію власної мети; формулювання цілей діяльності; використання оптимальних рішень у кожній сфері діяльності; постійний контроль кожного рівня реалізації поставлених цілей; свідоме і доцільне формування бюджету для маркетингової діяльності; спостереження та дослідження змін потреб і сподівань клієнтів у рамках кількості